

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese in tóta Sambat'a. — Pretiulu abonamentului pentru provinciile austriace: pe anu 4 flor., pe siése luni 2 flor. 25 cr., pe trei luni 1 flor. 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei), si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor respunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti, si la tóte librariile.

Opiniunile mai nóue despre spiritulu omenescu.

III.

Arbitriulu in tractarea psihologiei.

In psihologia domnesce o incalcitura, o imbalmasiéla cumplita de cuvinte si de idei. Candu alaturi o psihologia vechia cu un'a nóua (intielegemu in limbi straine, caci noi n'avemu) indata vedi marea deosebire dintre ele. Dar' nu, chiar' si intre cele nóue se afla o astu-felu de deosebire mare. Unii si-au fauritu, mai scie d-dieu, cate cuvinte nóue tehnice, de multe ori contradicátore séu chiar' ridicule; altii au scrisu in o limba atatu de incalcita, atatu de obscura, incatu séu nu-i poti pricepe de locu séu i pricepi cu totulu altu-mintrea de cumu au scrisu ei; altii de securu au scrisu astu-felu, pentru ca insisi n'au sciutu séu n'au fostu sicuri de ceea ce scriu, si au voitu se-si acopere nesciinti'a si se se scutéscá de bajo-curi prin intortocarea ideiloru si intunecarea intielesului; si ér' altii in afectiunea loru de mari invetiati, vasti si profundi in cugetele loru, ideile si lucrurile cele mai mici si mai simple le-au exprimatú in o multime de frase seci, cari deca le examinezi si le analizezi strinsu, vedi ca lucrulu celu mai usioru si mai micu l'au exprimatú in modulu celu mai greu si intorcatu. In aceste pecate déca au cadiutu cine

va, apoi germanii s'au afundatu pana in gútu. Ei au scrisu destulu pe campulu psihologiei, dar' o mare parte au scrisu obscuru si neintielesu, si scrierile loru au muritu indata dupa nascere. Aceea. ce scie omulu curatu si lamuritu, totu astu-felu póte se spuna si altui'a, fora d'a invehí adevverulu in intunerecu. Cá se te pricepa cineva, trebuie se vorbesci o limba intielésa. Cu fia-care cuvintu, cu fia-care constructiune trebuie se fia impreunatu unu intielesu neindoitu, caci altu-mintrea e cu nepotintia a cunósce adevverulu. Acést'a cu atatu este mai de lipsa in psihologia, unde se tractéza despre materi'a cea mai grea, despre spiritulu. Celu ce voiesce se petrunda lucrurile misteriose ale spiritului, este consultu se nu se iee dupa nici o sistema ori-catu i-ar' placé lui aceea, elu se-se tiena cu totulu independintu si se observeze singuru lucrurile si manifestatiunile spiritului omenescu. Astu-felu eu asi dorí, cá invetiatorulu se apretieze insusi psihologi'a, se examineze singuru, fora d'a se legá orbesce de óre-care autoritate, actiunile, manifestatiunile si fenomenele vietiei nóstre interne séu a spiritului. Eu voiu se afítu pe invetiatoru la acést'a prin óre-cari invetiatiuni. — Omulu prin meditatie seriósá nimicésce ori-ce rateciri, meditarea se indrépta si se conduce chiar' ea pe sine. Meditatiunile despre natura, spiritulu si d-dieu nu e de lipsa se purcéda numai din capete invetiate si clasice, pentru-cá se fia ade-

verate; si unu omu simplu póte se cugete totu asiá de adeveratu si de naturalu cá si ei, ba de multe ori mai dreptu si mai bine.

IV.

Domnedieu cá isvoru si punctu de plecare in tóte lucrurile.

D-dieu este punctulu supremu, celu mai inaltu alu cugetarii nóstre. In d-dieu traimu, suntemu si ne misicamu. D-dieu pe care nu l'a creatu, nu l'a causatu nime, d-dieu care cuprinde tóte, care a creatu tóte, d-dieu puterea primitiva a totu ce esista, pe elu trebuie se-lu punemu inaintea toturor'a. Acést'a o face si bibli'a. Sírlu celu dintaiu din ea cuprinde unu conceptu despre d-dieu, despre creatoru. Bibli'a nu se silesce se documenteze cu cata maestria tóta, ca este unu d-dieu, caci acést'a ne spune, in modulu celu mai chiaru, universulu. Si acésta tainica convingere, ca este unu d-dieu, acésta cunoscintia este caracterulu specificu alu omului, este triumfulu cugetarii sale. Fora de idee'a d' unu d-dieu, fora de idee'a nemarginitului, tóte se paru desierte, tóte mincinóse, tóte se paru numai unu jocu a' unoru intemplari órbe, si intrebarea ca de unde suntu tóte si spre ce suntu facute, móre chiar' pe buse. Precumu e adeveratu ca suntemu, astu-felu e adeveratu ca este unu d-dieu. Numai astu-felu potemu esplicá viéti'a naturii si a omului. Fora de credinti'a in d-dieu tóte suntu o amestecatura, o incalcitura nedesgurdita, tóte se paru nisce valuri ce trecu in murmure sarbede, monotóne. A nu crede in d-dieu, este confusiunea cea mai infioratóre, este superbí'a cea mai scelerata, este defaim'a cea mai dediosítóre a fiintiei nóstre. Catu de sublimu au cugetatu infieleptii vechimei despre d-dieu, ne-arata din destulu scrierile atatu profane catu si crestine. Cine va poté desecá totu ce stà in II. Moise. 33, 20 si 23 (= pe d-dieu lu-poti cunósce

numai din lucrurile lui); I imp. 19. 11 si 12; II. Chron. 6, 18; psalmu 102, 2; Naumu 1, 3—5; Ioan. 4, 24. I Tim. 6, 16. Noi numimu pe d-dieu o unitate activa, libera, cuprindítóre, ce se petrunde si se cunósce ea ins'asi pe sine. Fora d'acésta unitate lumea nu se póte cugetá. Natur'a nemarginita este unu opu, o revelare sublima a perfectiunei lui, este unu lantiu nevedintu compusu din zale infinite. Elementele lumii au purcesu numai din unu spiritu, din o fiintia, ce este mai pre susu de spatiu si tempu, din cea mai inalta putere spiritala, ce noi o numimu domnedieu. La d-dieu ori-ce cugetu este unu opu, o creatiune. Elu numai de cugeta si tóte se facu. Prin acésta aksioma esplica Lessing trinitatea. Elu díce: „Candu d-dieu cugetá despre sine insusi, creà o fiintia síesi asemenea, pe fiulu; armoni'a amenduror'a creà pe spiritulu santu; ér' candu d-dieu si-a indreptatu cugetulu afora de sine, atunci s'a creatu lumea.“ Marginitulu nu póte cuprinde in sine pe nemargitu. Petrunderea omenésca e marginita.

Materialismulu in consecintiele sale duce la ateismu; pentru-ca lumea care s'a creatu ea ins'asi pe sine, si care se decvólta de sine totu mereu, precumu nu a avutu lipsa de creatoru, firesce urméza cá se n'aiba lipsa nice de sustiitoru si ocarmuitoru. — Tóte in natura indrépta si ducu pe omu la d-dieu. Tóte cele vedite ne reveléza cele nevedite, si tindu a ne duce la ele. Tóte facu se ne aducemu aminte de insusirile séu atributele lui d-dieu si de amórea lui contra genulu umanu. Celu ce nu afla pe d-dieu pe campurile creatiunei lui, celu ce nu-lu cunósce si nu-lu observéza pe scen'a lucrurilor lui revelatóre: tare trebuie se se fia departatu acél'a de d-dieu, tare trebuie se fia lipitu sufletulu lui de cele pamentesci!

V.

Estinti'a.

Candu dícemu ca este, esista ceva, a-

firmam d'oué lucruri: unulu este actiunea ce cade séu p'óte cadé sub semfirele nóstre (= aparintia, materia, formatiune), alu doiele este motorulu internu alu acestei actiuni (= poterea). Ér' cá se potemu semtí noi unu lucru, lucrulu acel'a trebue se cuprinda spatiu si tempu. Tóte lucrurile trebue se fia óre-unde va si óre-candu-va. Asiá dara estinti'a este o aparintia a poterei in spatiu si in tempu. Materi'a este o aparintia ce noi o cunóscemu prin semtiurile nóstre. Totu vidíbilulu are indereptulu seu unu invidíbilu séu mai lamuritu, totu ce vedemu noi are in sine óre-ceva ce nu potemu vedé, adeca are o potere ascunsa. Nu se afla nici o materia fora potere. Materi'a este rezultatulu si form'a unei poteri; ér' nu potere e productulu materiei. Materi'a fora de potere nu p'óte esista, caci ar' trebú se se risipésca in infinitu. Tóta materi'a trebue se fia adunata si legata prin o potere; si materi'a se nasce numai prin potere, apoi si poterea numai acolo o vedemu unde este materia. Unde lucra o potere, acolo s'arata si efectulu. Totu ce e materialu, totu ce e corporalulu noi cunóscemu numai asiá precumu apare semtiurilor nóstre, ér' fiinti'a interna n' o vedemu si n'o potemu petrunde. Nascerea lucrurilor este o revelare a poterei, a unei activitati, durat'a lucrurilor este permaninti'a lor, ér' sfersítulu lor este trecerea, prefacea in alte forme. Formele materiei se schimba neincetatu. Asiá dara: cu semtiualulu este impreunatu si tiesutu pre toti nudenea supra-semtiualulu, adeca tóte lucrurile ce esista in lume constau din unu ce, ce-lu potemu vedé séu semtí si din unu ce, ce nu potemu vedé nice semtí. Unu lucru fora d'aceste insusíri nu ni-lu potemu cugetá. Semtiualulu nu este nici de cumu fundamentulu nesemtiualului (la ómeni a spiritualului), ci este mai multu numai aparinti'a nesemtiualului, spiritualului; elu nu causéza pe ceste din urma ci numai le representéza. Acésta repre-

sentantia noi o cunóscemu numai prin ajutorulu semtiurilor, ér' poterea o cunóscemu numai meditandu asupra ei. Aparinti'a este obiectulu contemplatiunei, ér' poterea alu reflectiunei. Despre nesemtiualu togma asiá ne potemu incredintiá de tare cumca esista, precumu ne incredintiamu despre cele ce le vedemu si le pipaimu. Poterea n'o poti vedé, n'o poti pipá, ci numai din lucrurile ei, ce le produce la ivéla, conchidemu cumca esista potere.

Materi'a restrinsa intre anumite margini, forme si legaturi se numesce corpu. Poterile corpurilor suntu fórté diverse. In natura nu este nici o lacuna. Tote lucrurile, tóte fiintiele forméza unu síru, unde fia-care medularu mai inaltu cuprinde in sine tóte acelea, cari le cuprinde si unu medularu mai de diosu, bá inca ceva mai multu, adeca cuprinde si specificulu.

VI.

Viéti'a.

Mineralulu este, stá ací de-lu vedemu; elu se tiene d' unu gradu de diosu alu creatiunei, pentru-ca elu este neorganicu. Lucrurile cari au organisme se tienu d' unu gradu mai inaltu. Plant'a nu numai ca este dar' si traesce (vegetéza). Totu ce traesce are organisme; acestea se desvólta. Desváltarea se face in tempu si cu incetulu. Animalulu nu numai este, nunumai traesce dar' si semte. Omulu nunumai este, nunumai traesce, nunumai simte dar' elu si cugeta. Estinti'a (a fi) este unu conceptu mai de diosu, ér' viéti'a e unu conceptu mai inaltu. Viéti'a insocita de semtíre si de iritare, jace pe unu gradu mai diosu decatu viéti'a insocita de consciintia. Natur'a e plina de viéti'a; ea cuprinde in sinulu seu tóte formele de viéti'a. Cristalulu si pietr'a suntu rigide, amortíte, viéti'a incependu dela plante inaintéza, se inaltia prin domenulu animalelor, si in omu apoi si-ajunge culminatiunea sa pamentésca. Unde este misicare, díce

unu naturalistu, acolo este sufletu de viétiá. Viéti'a, ce e dreptu, pentru noi este unu misteru. Puterea de viétiá este o potere d-dieésca, nepricepsa si nepetrusa de mintea omenésca. Viéti'a nu e nimicu alt'a de catu rezultatulu poteriloru mecanice si chemice. D-dieu precumu este domnulu, isvorulu, caus'a, conditiunea a totu ce esista, togma astu-felu este elu si viéti'a cea mai inalta, cea mai perfecta, pentru-ca numai elu singuru este consciinti'a, ce in eternu nu se va poté ajunge si petrunde. Intre d-dieu si omu este o prapastia mare, si celu ce voesce se intre in acés'ta, ametiesce si lesina. Atributele vietiei omenesci suntu: estinti'a, personalitatea, desvoltabilitatea, consciinti'a, independinti'a, libertatea morala, si tîntirea la d-dieu. Consciinti'a numai in omu se inaltia la o consciintia chiara de sine, si la o consciintia de d-dieu; in acestea dóue stá asemenarea, ér' nu identitatea omului cu d-dieu. Omulu este o fiintia morala. Fiintiele, ce recunosc ca este o dieitate care ocarmuesce tóte si de care tóte suntu pline, cari au consciinti'a prerogativelor sale, cari posedu facultatea d'a lucrá conformu acestoru prerogative: acelea se numescu fiintie morale. In lantiulu creatiunei séu alu fiintieloru nu este nici o lacuna, si nu póte se fia nici unu saltu, astu-felu trebue se esiste si fiintie d'acelea, cari nu au consciintia chiara si deplina despre prerogativele si perfectiunile (deseversirile) loru. Nóptea candu cerulu e semenatu cu miriade de globuri focóse, ér' lun'a se plimba melancolica pintre ele, nóptea, dícu, mena o vita afara la campu, si vei vedé ca ei nu-i pasa de nimicu alt'a, decat muşuluesce in cóce si in cóle dupa érba. Ei! dar' omulu si-inaltia ochii catra pomposulu firmamentu, se cufunda in admirarea lui, anim'a i se imple de cugete sublime, d-dieesci, sufletulu seu cauta pe d-dieu, nu-lu vede, dar' lu cunósce din marirea faptelor lui. Aici éta, s'arata demnitatea omenésca, si ma-

terialistulu n'o póte nimicí ori-catu va denegá-o. Omulu traesce, adeca este, semte si lucra, cugeta, destinéza, se manifesta elu insusi pe sine, si in spiritulu seu asculta si aude pe d-dieu. Fíresce noi nu potema aflá nimica a priori, ca ce este aceea fiintia, care semte, cugeta, poftesce si lucra neincetatu, adeca despre spiritulu. Totusi dupa cumu díce G ö t h e, déca ochiulu n'ar' fi sorosu (sonnenhaft), elu nu ar' poté se dierésca sórele. Deca nu ar' jacé in noi potere d-dieésca, cumu amu poté noi se ne uimimu de cele d-diesci?

Tóta natur'a tóte cele dimpregiurulu nostru suntu astu-felu intogmite cá se atitie spiritulu omenescu, se desvólte si se inaltie facultatiie lui, cá elu intru tóte se cunósca pe d-dieu. Spiritulu nostru, sufletulu nostru, nu e perfectu d'odata, elu se perfectiunéza cu tempu. Pe elu l' ajuta la acésta perfectiunare tóte fenomenele din natura. Natur'a vorbesce catra cei ce-o contempla si o admira, in o limba acumu blanda, acumu violenta si ingrozitóre; cu o facia acumu liniscita, acumu inviforata, acumu gratiósa, rudetóre, invétia, recreéza si mangae, desfetéza, sguéue si cutremura pe omulu semtiatoru si meditatoru. Nenumeratele fenomene, diversele fórme din natura suntu mîdílocele cele d'antaiu si cele mai puternice pentru d'a atitiá ideí grandióse si semtieminte profunde. Dar' tóte aceste ideí si semtieminte si-au isvorulu loru in d-dieu. Natur'a remane nestramutata pe lnga legile, formele si tipurile ei, ca nu se póte redicá cu consciintia si libertate peste ele; din contra spiritulu omenescu pórtá in sine ideí eterne.

Pest'a 15. Maiu 1863.

Onorata Redactione!

Amu ajunsu si noi momentulu de multu doritu, despre care v'am scrisu mai de multe ori, adeca deschiderea catedrei de limb'a si literatur'a romana la universitatea de aici.

Bucuri'a nóstra e duplice, ca-ci afara de aceea, ca

prin înființarea acestei catedre — vedem realizată o dorință veche a noastră, suntem norocoși a saluta că primul profesor, pe barbatul doritorilor, pe d. Alesandru Romanu, unu barbatu cu talentu strălucitu, carele în decursulu mai multoru ani făcù studiu seriosu pe campulu limbii și literaturii naționale.

D. A. Romanu deschise cursulu prelectiuniloru în 27. Aprilu cu următoarea vorbire:

„Ve salutezu, fratiloru, vedindu-ve adunati în giurulu meu. Eu sentiu viața bucuria pentru-ca mi-s'au datu onoarea a potè deschide la asta universitate regesca, cursulu prelectiuniloru din limb'a și literatur'a romana, ér' d. v. sentiti fara indoiala, cu mine împreuna, acea multumire rara, ce vi insufla astadi populu pentru ca auditi rosunandu tonurile cele armonioase ale limbii materne, în asta locuintia a museloru, înființata de celu mai mare și celu mai dreptu rege alu Ungariei, care însuși, dacă și nu după sentiminte, totuși după origine, a fostu fiu alu națiunii noastre, ca-ce famili'a Corviniloru esise din sinulu ei.

„Acestei epoce însemnate, în carea vietuim noi, — Domnitoriului de acum și guvernului seu au fostu rezervata onoarea de a fi drepti și în privința limbii noastre, asediandu-o la gradulu în care se afla celelalte limbe ale popóreloru ce locuescu în patria comună. Suntemu dăra detori recunoscintia Monarchului și guvernului țierei pentru-ca pricependu ei de o parte spiritulu tempului, ér' de alt'a voindu a dá unu semnu de binevointă catra națiunea noastră au înființatu la celu mai înaltu institutu alu țierei catedr'a limbii romane, dându ocaziune nu numai juniloru romani dela universitatea acést'a a potè înveta limb'a propriu, ci totodata și fiiloru națiuniloru colocuitorie de a potè cunoște limb'a unui poporu ce de 900 de ani vietuesce împreuna cu ei în acea-si patria comună, de a potè veni în coatiagere mai de aproape unii cu altii, că estmodu împartesindu unii altor'a ideele loru se se înfrățesca, se se respecteze împrumutatu și esindu dintre murii acestui institutu regnicolare și respindu-se în toate partile patriei, se coluce a resfiră gresitele pareri și antipatiile ce mai esistu în privința naționale. Prin guvernulu patriei, sororea națiune magiara ne întinde man'a spre înfrățire, pre acestu terenu pacificu alu literelorlu de unde certele politice sunt esulate, noi acést'a mana o vomu stringe cu caldura și cu atatu mai vertosu, fiindca barbatii de statu ai Ungariei au grabitu a realizá un'a din dorintiele noastre, întrecandu în asta privinția pre vecinii din capital'a imperatiei, la a ca-

reia universitate lipsește încă catedr'a limbii romane, și lipsește numai ea singura, precandu nu numai celelalte limbe ale monarchiei, dar' multe altele straine au acolo catedrele lor.

„Cerculu meu de activitate e a ve propune elementele și intemplerile acelei limbii, carea ati începutu a o înveta atunci candu v'au aplecatu mamele, în carea v'au desmierdatu amorea cea frageda a parintiloru, în care ati auditu antai'a-data în beserie'a locului născerii înaltandu-se rogatiunile catra domnulu naturii, și în carea voi însi-ve ati începutu primele idee, ati formulatu cugetele și dorintiele vóstre. Starui-vóiu a ve face cunoscuta tiesetur'a acestei limbii și fronsétia ei, sunetele ei cele melodióse întiparindu în animele vóstre dulcétia sentiminteloru ei. pentru-cá ast-felu cunoscandu deplinu legatur'a ce unesce 10 milióne de frati, se sciti apretuiri, se sciti stimá limb'a strabuna ce pórtá urme de adunce caruntetie, urmele a 2000 de ani și mai bine. Respectandu și stimandu limb'a noastră propriu, vomu stimá și vomu respectá și a compatriotiloru nostri, cari vedindu însufletirea noastră catra limb'a națională, și respectulu nostru catra a loru, se voru înspiná și ei de asemene sentiminte catra noi, și catra limb'a noastră, și prin urmăre înfrățirea începutu și e-fulptuata pre campulu literariu va usiorá pré multu și înfrățirea pre terenulu politicu, va colucrá spre încetarea unoru împarechiari escatè din împregiurari nefavoritorie și din témere naționale, — va apropiá mai vertosu doue popóre a le caroru interese sunt identice și sórtea viitoria într' ast-felu de corelatiune, încatu în ori ce împregiurari și schimbări politice nu se potú ignorá unulu pre altulu. Suntemu fii ai aceleiasi patrie, și de a mfi numai vecini, atunci încă avemu interesu a sustiené bun'a întielegere, frățietate și pace între fiii acestoru ambe națiuni. Dee prevedinti'a, că precum noi, asiá și compatriotii nostri, se fia inspirati de asemine sentiminte fraternel!

„Privindu la corelatiunile ce sunt între învetațioru și învetațesii, — la uniunea aceea spirituale, ce se născè între ei în restempulu comerțului literariu, am se ve spunu ca în reporturile ce voiu avé cu d. v. ve voiu socoti că și pre frati ai mei, și vreu că se me socotii că pre frate alu d. v. apropiandu-ve totdean'a cu încredere catra mine. A dou'a óra mi-se dá ocaziunea a propune limb'a romana, antaiu am propusu-o la unu gimnasiu academicu, antaiu o propunu și la universitatea țierei. Tempulu ce am petrecutu în giurulu învetațieiloru mei la Oradea-mare lu numeru între cele

mai placute a le vietiei mele, suvenirile din acelu tempu mi voru fi purure dulci; fia cá si de tempulu ce voiu petrece cu d. v. se se unésca asemine reminiscintie, dorescu cá acele se fia imprumutate, si credu ca in d. v. ce ati innaintatu la etatea junetiei, — epoc'a acea insemnata in viéti'a omului candu incepu a se desvoltá si a se formá insusirile ce constituescu caracterulu barbatescu, — se afiu trasurele cele sublimi a le geniului poporului Romanu !»

Cu finea acestei vorbiri tenerimea carea atunci audise mai antaiu vorbindu-se de pe acea catedra romanesce erupse in: se viedie! Ce din adunculu animei i dorimu!

I. V.

Amesuratu conclusului onoratului Comitetu alu Asociatiunei dto 3. Martiu a. c. impartasitu cu domnulu vicepresiedinte rmulu domnu canonicu Timoteu Cipariu sub Nr. 82. — Intrunu comitetu sub Presiedinti'a susu laudatului domnu vice-presiedinte s'au facutu pentru tienend'a adunare generale a Asociatiunei pre anulu 1863 urmatórea

Programu

I.

Augustu in 2. 1863 la 9 óre deminéti'a „Veni Sancte“ in Catedrala. La 5 óre dupa amédi siedinti'a comitetului preliminaru.

II.

Siedinti'a I.

Augustu in 3. 1863 la 9 óre demanéti'a:

- Adunarea in sal'a cea mare si tramitarea unei deputatiuni spre chiamarea EE. Sale dlui Presiedinte si a dlui Mitropolitu.
- Cuventarea deschidiatória a Presiedintelui. —
- Bineventarea Asociatiunei din partea Escelentiei Sale si a Blasiului!
- Respunsuia numele Asociatiunei prin dlu secretariu I. Georgie Baritiu.
- Cetirea catalogului membriloru Asociatiunei, si consemnarea membriloru de facia.
- Reportulu Secretariului despre afacerile Asociatiunei in decursulu anului 186²/₃.
- Reportulu casieriului despre venitele si spelele Asociatiunei in decursulu anului 186²/₃.
- Denumirea unei comisiuni pentru revisiunea ratiuniloru Asociatiunei. —
- Reportulu archivarului despre starea bibliotecei si altoru colectiuni a Asociatiunei.

III.

Siedinti'a II.

Augustu in 4 la 9 óre diminéti'a.

- Verificarea protocolului Siedintiei I. din 3. Augustu.
- Reportulu comisiunei pentru ratiunile casei Asociatiunei. —
- Proiectulu pentru stipendiele Asociatiunei aplicandane pre anulu 186³/₄.
- Proiectu pentru premiele literarie — artistice — economice asemnande pre anulu 186³/₄.
- Inceperea cetirei lucrariloru literarie insinate la d. Vicepresiedinte T. Cipariu pana la 2. Augustu 12 óre inainte de amédi, dupa ordinea stabilita.
- Primirea motiuniloru din partea membriloru Asociatiunei si defigerea ordinei tractareii lor pre siedinti'a III. (fórté bine! R)

IV.

Augustu in 5 la 9 óre diminéti'a.

- Verificarea protocolului Siedintiei II.
- Reportulu comisiuniloru, ce se voru fi denumitu in Siedinti'a II.
- Tractarea motiuniloru presentate si acceptate dupa ordinea stabilita.
- Defigerea locului adunareii pentru anulu 186³/₄. —
- Finirea cetirei lucrariloru literarie remase din siedinti'a II.
- Votarea de multiamita presiedintelui etc.
- Cuventulu inchiatoriu — si denumirea unei comisiuni pentru verificarea protocolului siedintiei a III. —

Sciri scolastice.

In o corespondintia din Blasiu a Gaz. Tr. aflamu ca la gimnasiulu d'a colo esamenile de maturitate si cele semestrale se voru continuá pana in ¹⁶/₂₀ Iuliu, si ca s'a deschisu o scóla de musica, care a inceputu in 3. Maiu; nu stricá deca se deschidea si mai de multu. Totu din aceea corespondintia aflamu ca cu 1. Septembrie viótoriu se astépta cu securitate a se deschide in Blasiu si o „scóla regulata“ (pana acumu póte a fostu numai neregulata) pentru fete. Ne bucuramu din anima de aceste noutati si misicari.

— In o corespondintia din Iasi a Romanului aflamu urmatórele:

„Pe candu scól'a de fete se pare ca prospera, cumu nici o data n'a prosperatu de la a ei organizare, universitatea, ceea ce ne amu deprinsu a numi univer-

sitate, se ruineza si materialmente si moralmente. Palatiul ei inca n'a inceput a se repara, si de va mai intarzia repararea, va fi curendu numai o ruina, caci ploua in clasi, bagdadiele cadu, vintulu siuera, in tote partile, ca afara. Moralmente asta scola nu este mai pucinu bolnava, ori de cata simpatia, fu incongiurata de publicu, de la rechiamarea profesorilor vechi. Boli ei vine mai antaiu de tote din lips'a de profesori pentru teologia, din lips'a de celu pucinu trei catedre pentru sectiunea a 2-a a facultatii filosofice, si din alte atatea catedre de la cea de legi.

„Pe lenga aceste lipse; si alte multe inca, mai este si lips'a de autoritate constituita, caci rectoriulu alesu nu s'a intaritu, sub cuventu ca o minoritate de 4 profesori n'au voitu a vota la alegere, declarandu-se supusi austriacesci. Acesta lipsa de autoritate a facutu si face posibile cele mai mari necuviintie, pe cari ne credemu de nevoia a le mai insemna aci, daru cari suntu de notoriotate publica la noi.“

Prusi'a. Magistratulu comunitatii Berlinului a facutu urmatorulu concludu: pentru a insufleti poporulu si tinerimea scolastica si pentru d'a o face se tiena totu de un'a in via aducere aminte redicarea Prusiei si a intregu poporului germanu pentru eliberarea patriei de sub jugulu strainu, magistratulu a decisu se puna unu premiu de 100 Friedrichs'ori pentru cea mai buna istoria a lupteloru de libertate dela anii 1813—1815 costatore numai din 12 — 15 cole, menita pentru poporu si tinerimea scolastica. Autorulu i remane dreptulu de proprietaru si editoru.“ Frumosa idee! Catu n'ar' fi de doritu, ca Asociatiunea nostra transilvana se nu intardie a se ingrigi ca si poporulu romanu se aiba unu astu-felu de opsioru din istori'a sa nationala!

Darmstadt. In camer'a deputatiloru legea asi numita eclesiastica s'a otaritu: in art. 13. Instructiunea publica o va dirige-o exclusivu numai statulu. Tote institutetele de invetiementu si educatiune, precumu si comunitatile besericesci si religunare stau sub inspectiunea suprema a guvernului. Art. 14. Invetiementulu religunarulu sta sub inspectiunea si ingrigirea besereciloru pentru credinciosii sei, dar' fora d'a prejudicia unitatea conducerii insiitateloru de invetiementu si educatiune. — Besericile au dreptu se redice institute de cultura pentru aceia ce voru a se consani statului preutiescu. — — Eta emanciparea scololoru de sub

preutime afora din cele religunare, cari trebuie se-i remana neatinse!

Ordinatiuni.

Nr. 1121/C.

Prea bine incuvintiata D. protopresbitere!

Inaltu maritul reg. Consiliu Locotitoriu Ung. i-au venitu la cunoscintia, ca inainte-statorii mai multoru comune, prescisele obiecte ajutatoare precum: tabel'a mare, tabl'a negra, cartile cu icone pentru invetiatur'a privirei, mapele, si adeca: Europa, Austria, Ungaria, Palestina globulu pamintescu, machina pentru socota, si mai multe, pentru scola nu cumpara, asemenea si pre invetiatori cu carti trebuincioase ajutatoare, precum cu cartea pentru socota din capu si in scrisu, Psaltirea, Tilcuiépa s. Evanghelii si a Apostolului, Povatiuire scurta methodicesca si in fine in scole romane cu Amiculu Scoléi, era in cele sirbesci cu foi'a sirbésca si cu Bibli'a de casa si scola nu-i prevedu.

Si dupa ce fara midilócele ajutatoare nu póte invetiatur'a inainta, in puterea Inalt. Intimatu a M. reg. cons. Loco. Ung. din 16/12 1862 Nr. 67. 297 ve provocamu pré bine cuvintieni'a d-vóstra, ca voi la atirnatórele stapiniri politicesci se faceti dispoitie, ca aceste midilóce ajutatoare, in fie-care scola unde lipsescu prin stapinirile locale se le procuredie si noue despre resultatu relatie se faceti.

Din siedinti'a consistoriala tienuta in Versietiu in 19/12 1862.

Emilian Chengelatiu.
episcopu.

Literatura.

Recensiuni. Elemente de Istori'a Romaniloru dela fundarea Romei pana la caderea republicei pentru clas'a I gimnasiale de **Demetriu Ioanescu** profesore in colegiulu Santului-Sava, autorisata de consiliulu Instructiunei publice din Romania. Bucuresci. Imprimari'a nationala a lui Stefanu Rasidescu. 1862.

„Scopulu acestei carti“ dice autorulu „este de a imprime in mintile crude ale copiloru, fora mare dificultate, tote evenimentetele insemnate dela fundarea Romei pana la caderea republicei, tempulu candu s'au petre-

cutu aceste evenimente, si numenile barbatilor cari s'au distinsu mai multu prin talentele loru " Limb'a si intogmitarea acestei carti costatöre din 92 pagine 8° este alcatuita dupa priceperea copiilor caroru e destinata; o recomandam invetiatorilor nostri cu atatu mai vertosu ca lipsescu mai cu totulu astu-felu de carti intogmite dupa priceperea copiilor, er' de alta parte cá copii se nu remana cu totulu lipsiti de nisce cunosciintie elementare din istori'a strabunilor loru. Pretiulu 50 cr. v. a. si se póte trage prin libreriulu S. Filtsch din Sibiu.

Dilele acestea ne sosira ultimele trei brosiure de pe Octobree, Noembree, Decembree 1862 legate intr'unu volumu de 260 pag. din **Revist'a Romana** pentru sciintie, litere si arte, ce apare in Bucuresci sub ingrigirea a loru 12 redactori. Noi insciintiasemu o. nostu publicu cetitoru despre acestu diaru, candu incepuse elu a aparé in 1861 Aprile, dar, pe cumu am observatu, la noi cesti din cóce de Carpati e fórté pucinu cunoscutu si latitu Astu-felu ne tienemu de detoria a mai aminti si acumu despre elu. — **Revist'a Romana** face o epoca in literatur'a nóstra, in ea se concentréza tóte capacitile literarie si sciintifice ale Romaniei. Noi n'avemu cuvinte pentru d'a o apretia din destulu, ci lasamu se faca acést'a celu ce o va ceti, dicemu numai atata, ca se-i para reu fia-carui romanu de litere, care nu se grabesce a-si castigá dela inceputu acestu opu ilustru, si cu atatu mai vertosu, ca, dupa cumu a nuntia Redactiunea, numai fórté pucine brosiuri se mai afla dela inceputu. **Revist'a romana** continua a esi si pe 1863, si dá o brosiura de 10—14 coli in 8°, cu stampe pentru fia-care luna incependu dela Aprile, si pana la Decembree. Abonamentulu la catesi nóue brosiuri, cari alcatuescu unu volumu de 54 coli in 8°, este de trei galbini. Doritorii potu tramite abonamentulu d'a dreptulu la Redactiune in Bucuresci, Pasagiulu romanu, si anume la dl. S. Barasiu, administratorulu Revistei, séu se potu aboná si prin libreriulu S. Filtsch din Sibiu.

Unu diurnalu nou insemnatu mai ese si in Iasi intitulatu „**Lumin'a**“ sub redactiunea dlu Heidáu, la care asemenea sunt concentrate capacitile literarie si sciintifice din Moldová. Abonamentulu pe anu e 2 galbeni.

— **Poesiile** renumitului nostru poetu Grigorie M. Alesandrescu au esítu de sub tiparu. Alesandrescu este cu multu mai cunoscutu Romaniloru, de catu se mai aiba lipsa de recomandare, si nu ne indoinu ca tot; Romanii amatori de literatur'a nationala se voru grabi a-si procurá aceste opere.

— La libreriulu Cristu Ioaninu in Bucuresci esu **Miserabiliu**, ilustrulu opu alu lui Victoru Hugo, tradusu din francesce in romanesce in 10 volume, si se pare ca pan' acumu au esítu trei volume.

— Clasiculu latinu **Corneliu Nepoté** tradusu si explicatu in limb'a romana de **Andrea Liviu** canonicu custode a esítu de sub tipariu. — Venitulu curatu alu acestei carti dlu traducatoru l'a sacrificatu pentru ajutorulu unui teneru romanu doctorandu de drepturi. Pretiulu unui esempl. 1 fi. v. a.

— Cuprinsulu fasciörei a XI. pe lun'a Mai din **Tesaurulu de monumente**: (continuare)

Μαρθαλον ιστορια της Ούγγρο - Βλαχίας.

(Mitrop. Mateiu, Istori'a Tieri romanesci).

Tesaurulu va continuá a esi si decí in color. Abonamentele din Austri'ase se tramita la libreri'a S. Filtsch in Sibiu, care s'a insarcinatu cu espeditiunea esemplarielor pentru abonatii din Monarchi'a austriaca. Abonamentulu se primesce si in bancnote austriace, pe anu 14 fi. In nrulu viitoru mai multu.

Varietati.

Deslegarea problemelor din Nr. 12 alu acestei foi. — 40 multiplicanduse prin 9 grade produce 360 grade, apoi acestea impartinduse prin 20 grade facu — 18 acóve, éra aceste 18 acóve multiplic. prin 29 fi. facu 522 fi. pe candu 40 acóve prin 10 fi. 50 cr. facu numai 420 fi.

— Mai antaiu au de a implé pre celu de 4 din vasulu de 10, apoi din celu de 4 pre celu de 3, ramaindu acumu 1 acovu in celu de 4; dupa aceea éra trebuie golitu celu de 3 in celu de 10, cá se potemu sprigini in celu de 3 acovulu remasu in celu de 4, si apoi implendu de nou pre celu de 4, voru avea in ceste 2 vase 5 acóve, si in celu de 10 éra 5. —

Amendóue aceste probleme le-a resolvatu bine Dlu Iacobu Oceanu, docinte in Petrilova; er' numai a dóu'a problema au resolvat'o bine DD. Nestoru Badescu clericu in Versietiu si Ioane Beca docinte in Sculea.